

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата філологічних наук, доцента кафедри
філології та перекладу Івано-Франківського
національного технічного університету нафти і газу

Веселовської Наталії Василівни

на дисертацію Галини Георгіївни Каспич

«Культурологічний інтертекст драматургії Валерія Герасимчука», поданої
на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних за спеціальністю
10.01.01 – українська література

Українське літературознавство останніх десятиліть все частіше апелює до драматургії як найактивнішого з усіх форм висловлювання, яке досліджує найширший зріз соціальних проблем, конфліктів, національних історичних травм, допомагає відрефлексувати її, усвідомити, активізувати до більш емоційного та інтелектуального переживання. У цьому контексті дисертація Галини Каспич постає як важлива і своєчасна. Авторка ретельно розглядає специфіку сучасного трактування інтертекстуальності у літературознавчій і культурологічній площині та її застосування до сучасної біографічної драми, пропонує аргументований науковий погляд на драматургічний цикл В. Герасимчука «П'єси про великих» у форматі специфіки інтертекстуальних паралелей; визначає теоретичні аспекти літературознавчої категорії «культурологічний інтертекст»; новим компонентом «метатеатральна біографія» доповнює класифікацію драматургічної біографії, запропонованої О. Бондаревою. Виразне домінування компаративного аналізу, що передбачає порівняння різних текстів циклу «П'єси про великих» з іншими драматургічними творами та прецедентними текстами, а також беззаперечна складність і важливість досліджуваних проблем зумовлюють наукову значущість пропонованої до захисту дисертації.

Заслуга Галини Каспич полягає і в тому, що вона у своїй дисертації робить цілісний і ґрунтовний аналіз теоретичних праць з питань інтертекстуальності, розглядає специфіку сучасного її трактування; пропонує літературознавчу категорію «культурологічного інтертексту» та варіює її валідність на великому текстовому масиві.

У роботі охоплено доволі широкий матеріал, однак авторка зуміла його чітко структурувати та по-новому самостійно проаналізувати твори циклу «П'єси про великих». Загалом дисертація справляє враження місткого вкладу в науковий пошук стосовно теоретичних і фактичних пошуків сучасної української драматургії.

Рецензована дисертація має вагому теоретико-методологічну базу, де органічно синтезовані концепції українських та зарубіжних літературознавців. Репрезентативним вважаємо список використаних джерел, який нараховує 261 позицію, що технічно правильно відповідає загальному обсягу роботи. Правда, дозволимо собі зауважити, що не всі праці, заявлені у теоретико-методологічній базі дослідження, є у списку використаних джерел (наприклад, Г. Гадамера, Ш. Гривеля, Е. Бенлі) і навпаки, трапляються такі, що зазначені у списку, але не представлені у тексті (наприклад, Хороба С.І.).

Ефективним вважаємо використання у роботі елементів біографічного та культурно-історичного методів для опрацювання жанрової природи біографічної драми; структурно-функціонального та структурального аналізу для дослідження внутрішніх структурних компонентів п'єс. Для аналізу семіотичного різновиду драматургічної біографії, інтертекстуальних практик В. Герасимчука та виявлення нових акцентів прецедентних текстів дисертантка послуговувалась тактикою семіотики, рецептивної естетики та контекстуального аналізу.

Очевидною є наукова новизна роботи: авторка уперше пропонує, обґрунтовує і варіює літературознавчу категорію «культурологічний інтертекст»; новим компонентом «метатеатральна біографія» доповнює класифікацію драматургічної біографії; удосконалює рівні аналізу

біографічної драми як особливої форми міжкультурної та внутрішньокультурної комунікації.

Дисертаційна робота Галини Каспич відзначається послідовною і логічною структурованістю, відповідає завданням дослідження й обраним методологічним принципам.

У *«Вступі»* констатовано ступінь актуальності теми та рівень її дослідженості сьогодні, обґрунтовано наукову новизну, чітко визначено мету і завдання, об'єкт та предмет дослідницького пошуку, вказано способи його апробації тощо. Сформульовані завдання, об'єкт, предмет студії зумовили структурування дисертації, що містить чотири розділи, поділені на підрозділи, висновки та список використаних джерел.

У першому, теоретичному розділі *«Обґрунтування поняття «культурологічний інтертекст» у контексті досвіду біографічної драми»* значну увагу зосереджено на діалозі сучасних драматургів України з національною та світовою культурною традицією, на аналізі типу біографічної драми як явища комплексного, синтетичного характеру, на вписуванні драматургічного доробку В. Герасимчука у контексти «непрямого документалізму», «світу текстів», «автоінтертекстуальності», «референтної групи історичної особи».

У підрозділі 1.3. авторка слушно зауважує про неоднозначне сприйняття творчості В. Герасимчука, цитатно підкріплюючи цю думку (с. 50-51), але водночас дорікає сучасним дослідникам, які начебто оминають доробок драматурга, шукаючи, (цитую дисертантку), «простіших» художніх текстів» (с. 48). Такі міркування видаються нам не цілком коректними, адже вибір того чи іншого автора залежить від його текстів, які потрапляють або не потрапляють у сферу наукових зацікавлень дослідника.

У чотирьох підрозділах другого розділу *«Мотивний комплекс циклу «П'єси про великих»»* вектор дослідницького інтересу спрямовано на виокремлення та дослідження провідних мотивів, актуальних у форматі культурологічного інтертексту, зокрема христологічних, античних.

Дослідження майстерності В. Герасимчука крізь призму історичних і культурологічних паралелей між широкими контекстами представлено повно і детально, що, без сумніву, засвідчує скрупульозність дисертантки, щоправда, тяжіє місцями до публіцистичного стилю викладу, аніж наукового.

Заслуговує на увагу підрозділ 2.4, де Галина Каспіч, досліджуючи п'єси про митців і мистецькі шедеври, виокремлює авторкою 20 мотивних кодів, на яких побудовано «П'єси про великих».

Третій розділ *«Образна система біографічних та квазібіографічних п'єс про митця у діалозі з культурною традицією»* присвячено аналізу тих образних ресурсів, на яких автор акцентує у своїх біографічних драмах. Науковим здобутком цього розділу є виокремлення сталих ознак біографічного образу, окреслення його художніх можливостей опрацювання, визначенні міфомodelей, художніх modelей протагоністів. Переконливою тут є думка про «міф батьківства», зреалізований автором через сюжети про нових українських героїв, введених до некласичного українського пантеону: Андрей Шептицький як «батько» української незалежної церкви; Олександр Довженко як «батько» українського кіно, Дмитро Яворницький як «батько» української наукової історіографії.

Попри перелічені переваги цього розділу, дозволимо собі звернути увагу на таке: Галина Каспіч одним із використаних у роботі методів дослідження називає біографічний і, цитуючи А. Кулик, яка зауважує, що цей метод «не може обійтися без новітніх концепцій психології, психоаналізу» (с. 78), натомість дещо спорадично використовує їх, зокрема щодо обґрунтування образу трікстера. До честі дослідниці варто зазначити, що вона вирізняє гендерну маркованість п'єс В. Герасимчука, отож такі аспекти творчості драматурга можуть стати предметом майбутніх наукових пошуків дисертантки.

У розділі четвертому *«Жанрові моделі життєписної драми у циклі «П'єси про великих»: літературні претексти, інтертекстуальні жанрові версії, жанрологічне новотворення»* дисертантка акцентує увагу на

жанрових особливостях драматургічного доробку В. Герасимчука. У полі її наукових спостережень агіографічні та новоевангельські жанри, жанри паралельних життєписів, жанри – творчі історії, жанрові моделі «текст для театру» і «театр як текст»: метадрама та текстовий метатеатр. Крім цього Галина Георгіївна, здійснивши ряд цікавих спостережень над художніми текстами, йде шляхом оригінального дослідницького пошуку, не оминаючи увагою проблемних питань та залишаючи простір для нових моделей рецепції. Варто відзначити також уміння дисертантки аргументовано й переконливо формулювати думку, конкретно вибудовувати дослідницьку стратегію, яка забезпечує реалізацію поставленої мети.

Загальні висновки, як і висновки до кожного розділу, науково достовірні, виважені, акумулюють у собі основні ідеї дисертації та відображають її зміст. Щоправда, у висновках до розділу II (с. 113) дисертантка вдається до використання цитати. Чи є тут цитування виправданим, адже висновки – це та частина наукової роботи, яка відведена винятково для узагальнень дослідника?

Отже, дисертацію Галини Георгіївни Каспич «Культурологічний інтертекст драматургії Валерія Герасимчука» варто визнати самостійним та оригінальним дослідженням, якому притаманна наукова новизна. Опрацювавши значний за обсягом і вдало систематизований матеріал, залучивши широкий літературний контекст і органічно поєднавши сучасні літературні методи, авторка дисертації досягла визначеної нею мети – дослідити специфіку культурологічного інтертексту драматургічного циклу Валерія Герасимчука «П'єси про великих» як системи з чіткими параметрами внутрішньої ієрархії на рівнях мотивного комплексу образної реалізації та жанрових моделей.

Основні положення й результати дисертації викладено в 7 одноосібних публікаціях, з яких 5 – у фахових виданнях України, 1 – зарубіжна публікація (Польща). Вони вичерпно відображають основний зміст роботи, містять

належну аргументацію, цікаві теоретичні узагальнення й висновки. Автореферат дисертації повною мірою відображає її зміст.

Основні результати дослідження мають теоретичне і практичне значення і можуть бути використані в дослідженнях з історії української літератури, теорії літератури, при підготовці лекцій, курсових, бакалаврських і магістерських робіт, читанні спецкурсів і спецсемініарів, присвячених сучасній драматургії.

Відаючи належне науковій сумлінності Г. Г. Каспич, яка зробила цілком самостійний крок у реалізації заявленої проблеми, названі вище міркування та зауваги доповнимо ще такими:

1) доволі часто дисертантка вдається до розлогого цитування або ж надуживає кількістю цитат на сторінку тексту, зокрема у практичних розділах (с. 82, с. 84, с. 89, с. 120, с. 157);

2) робота не позбавлена мовних огріхів, зокрема:

- на лексичному рівні трапляється вживання слів у невластивому значенні: «спирається» замість «опирається» (с. 15), «об'єм» замість «обсяг» (с. 54), «область» замість «межа» (с. 5), «сфера» (с. 164);
- на синтаксичному – зловживання пасивними конструкціями (с. 93, 123, 149, 153, 159, 169, 171, 184);
- найчисельнішими мовленнєвими помилками є вживання слів-кальок чи калькованих конструкцій: «внутритекстові» (с. 2), «внутрикультурної» (с. 19), «чорнила» (с. 109), «заторкує» (с. 49), «розмислів» (с. 40), «палач» (с. 65), «ниспосланий» (с. 69), «толіка» (с. 86), «відголоски» (с. 26). Деякі, наприклад, «регістр» (с. 60, 122), «інтенціонально» (с. 22) трапляються у тексті у правильній формі, що вказує на технічний характер помилки. Серед калькованих конструкцій часто вживаними є: «за рахунок» (с. 54, 59, 70, 125, 163), «точка зору» (с. 25, 122, 171), «у першу чергу» (с. 39, 99, 152), «причому» (с. 165, 196), поодинокі – «на закаті» (с. 74), «скоріш за все» (с. 154).

Попри зауваження і побажання, можемо сказати, що наукова робота Каспич Галини Георгіївни є актуальним, самостійним і новаторським дослідженням, методологічно й теоретично обґрунтованим, завершеним. Дисертація цілком відповідає жанру кандидатської дисертації та вимогам пп. 9, 11 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України за № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року), а її авторка Каспич Галина Георгіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.01 – українська література.

Офіційний опонент

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології та перекладу
Івано-Франківського
національного технічного
університету нафти і газу

Н. В. Веселовська

Підпис(и)	<i>Н. В. Веселовської</i>	
посвідчую	<i>В. П. Прошок</i>	
Учений секретар ІФНТУНГ	<i>В. П. Прошок</i>	
« 27 »	08	2020 р.